

ПЕРШІ КРОКИ ДО СТВОРЕННЯ ЛЕБЕДИНСЬКОЇ ПОРОДИ ВРХ

Комликова Г. І.

Сумський національний аграрний університет

(м. Суми)

Історія сільськогосподарської дослідної справи України кінця ХІХ ст. розкриває нам сторінки доволі слабкого розвитку дослідництва у галузях тваринництва. Дослідні станції та поля, що масово створювались у цей період, проводили дослідження переважно агрономічного напрямку. Перша дослідна станція тваринництва розпочала діяльність у Харкові лише у 1913 р.

Через слабкий розвиток дослідної справи у скотарстві населення сумського краю мало переважно низькопродуктивне, безпородне поголів'я великої рогатої худоби. Однак, стрімкий розвиток капіталістичних відносин, що спостерігався у пореформений період, а з ним і зростання міського населення та розвиток промисловості у всій країні й Лебединському повіті зокрема, вимагали значного збільшення харчових продуктів тваринного походження, а саме молока. До того ж, все більше селян відмовлялося від використання волів, як тяглової сили, на користь коней. Тому з'явилася необхідність в розведенні порід худоби не тільки з гарними м'ясними, а й з молочними якостями.

У господарствах поміщиків поліпшували поголів'я шляхом заміни його на завезену з-за кордону худобу, селянські ж господарства поліпшували свою худобу шляхом метизації.

При виборі породи, що мала поліпшити місцеву худобу, Лебединська повітова земська управа спиралась на думку місцевих господарів, що займались розведенням ВРХ. Практика показала, що найкращою породою для покращання місцевої худоби, а це переважно була сіра українська, найбільш придатною є швіцька порода молочно-м'ясного напрямку.

На території України вже в 1896 р. були сформовані племінні стада чистопородних швіців при Майнівській сільськогосподарській школі (Чернігівська губ.), Уманському та Дергачівському (Харківська губ.) землеробських училищах. Саме майнівське стадо стало одним із основних джерел формування мережі злучних пунктів у Лебединському повіті, звідки протягом багатьох років завозились не тільки бугаї, а й телиці [3, с. 23].

Лебединська повітова земська управа розпочала справу поліпшення ВРХ в повіті з 1901 р., коли Міністерством землеробства і державних маєтностей було виділено кошти на придбання декількох бугаїв (5 українських і 1 швіца) та розміщення їх на злучних пунктах у селах Ворожба, Бішкінь, Гудимівка.

Бугаї-плідники передавались на утримання волосним правлінням і приватним особам, в обов'язки яких входило утримання та злучка, яка на той час оплачувалась (здебільшого по 50 коп.). При влаштуванні злучних пунктів бралась до уваги забезпеченість місцевості кормами, а тому бугаї передавались в господарства в тих селах, що розташовані за течією р. Псел, які володіли не менш ніж 12 % луків. Окрім цього, перевага надавалась і цукробуряковим господарствам, оскільки це були додаткові кормові ресурси [2, с. 13].

Проблемою поліпшення місцевого тваринництва переймалась і Харківська губернська земська управа, яка у 1910 р. розробила план заходів щодо вирішення даного питання. Основними заходами визначено: облаштування мережі постійних злучних пунктів; сприяння сільськогосподарським товариствам щодо придбання і правильного утримання плідників; введення так званих «одобрених» плідників; організація виставок; реєстрація усіх заходів з поліпшення худоби тощо [1, с. 132-137]. Основними породами, які Губземуправа рекомендувала для поліпшення місцевого скотарства були швіци та симентали для метизації, сіра степова та червона калмицька для поліпшення «в собі».

Щорічно кількість плідників, що належали Лебединському повітовому земству, збільшувалась за рахунок коштів Головного управління землеустрою та землеробства. Так, у 1911 р. на земських злучних пунктах Лебединського повіту було вже 20 плідників швіцької породи, а у 1912 були бугаї тільки цієї породи. Тобто, швіци стали основною поліпшуючою породою в повіті [3, с. 24]. І вже незабаром в стадах поміщицьких господарств та серед селянської худоби Лебединського повіту були створені групи чистопородних швіців і помісної худоби, яка володіла непоганими екстер'єрними і продуктивними якостями.

Після революційних подій і остаточного встановлення радянської влади, у 20-ті рр. ХХ ст., поліпшенням місцевої худоби на Лебединщині займались молочно-скотарські кооперативні товариства, які теж завозили плідників з Майнівського розплідника. А згодом, створений у 1932 р Лебединський опорний пункт Українського науково-дослідного інституту тваринництва і у 1935 р. Лебединський держплемрозплідник ВРХ швіцької породи продовжили роботу у даному напрямку. А вже результатом їх діяльності стало створення спочатку лебединської породної групи, а згодом – лебединської породи великої рогатої худоби.

Таким чином, можна констатувати, що діяльність Лебединської повітової земської управи щодо поліпшення місцевого скотарства й напрацювання Лебединських злучних пунктів на початку ХХ ст. заклали підвалини для створення нової породи великої рогатої худоби – лебединської.

Джерела та література

1. О мероприятиях по улучшению скотоводства : доклад Уездной Управы очередному Лебединскому Уездному Земскому Собранию 10 октября 1910 г. № 9087. *Журнал XLVI/XIX очередного Лебединского Уездного Земского Собрания 10,11,12,13 и 14 октября 1910 года с приложениями.* Лебедин : тип. М. Е. Когона, 1911. С. 131-144.
2. Тырин А. А. Лебединская порода крупного рогатого скота : справочник 1900-1979 гг. Сумы, 1982.
3. Яценко А. Е. Лебединская порода крупного рогатого скота. Киев : БМТ, 1997. 300 с.